

Всесвітнє наукове ноосферно-онтологічне товариство
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Асоціація російськомовних вчених штату Масачусетс, м. Бостон, США
Асоціація «Духовно-інтелектуальний вибір»
Харківський громадський фонд розвитку вищої освіти «ІНТЕЛЕКТ»

ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ МОЛОДІ В ХХІ СТОЛІТТІ

*Міжнародна колективна монографія
за загальною редакцією проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко*

ДУХОВНО-ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ МОЛОДЕЖИ В ХХІ СТОЛЕТИИ

*Международная коллективная монография
под общей редакцией проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рыбалко*

SPIRITUAL AND INTELLECTUAL UPBRINGING AND TEACHING YOUTH IN THE XXI CENTURY

*International Collective Monograph
edited by prof. V. P. Babich, prof. L. S. Rybalko*

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Всесвітнього наукового ноосферно-онтологічного товариства, м. Харків
(протокол № 4/1 від 3.11.2019 р.)*

Рецензенти:

- С. Т. Золотухіна** — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
- О. М. Кікінежді** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;
- М. С. Гончаренко** — доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Д 85 **Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті** : міжнародна колективна монографія / за заг. ред. проф. В. П. Баби́ча, проф. Л. С. Рибалко. Харків: Вид. ВННОТ, 2019. 470 с.

У монографії розглянуто філософсько-онтологічні та концептуально-методологічні засади духовно-інтелектуального виховання і навчання молоді в XXI столітті. Представлено матеріали до проекту Концепції духовно-інтелектуального виховання і навчання молоді «ДИВО-21» Всесвітнього наукового ноосферно-онтологічного товариства.

Висвітлено питання духовно-інтелектуального виховання і навчання молоді в історичному, педагогічному, психологічному аспектах. Акцентовано на практичній значущості розвитку духовно-інтелектуального потенціалу суб'єктів освітнього процесу.

Розраховано на науковців, педагогів, здобувачів вищої освіти, методистів, управлінців, громадську спільноту, батьків.

Д 85 **Духовно-интеллектуальное воспитание и обучение молодежи в XXI веке**: международная коллективная монография / Под общ. ред. проф. В. П. Баби́ча, проф. Л. С. Рыбалко. Харьков: Изд. ВННОО, 2019. 470 с.

В монографии рассмотрены философско-онтологические и концептуально-методологические основы духовно-интеллектуального воспитания и обучения молодежи в XXI веке. Представлены материалы к проекту Концепции духовно-интеллектуального воспитания и обучения молодежи «ДИВО-21» Всемирного научного ноосферно-онтологического общества.

Освещены вопросы духовно-интеллектуального воспитания и обучения молодежи в историческом, педагогическом, психологическом аспектах. Акцентировано на практической значимости развития духовно-интеллектуального потенциала субъектов образовательного процесса.

Рассчитано на научных работников, педагогов, соискателей высшего образования, методистов, управленцев, общественное сообщество, родителей.

Spiritual-intellectual upbringing and teaching of youth in the 21st century: an international collective monograph / by head. ed. prof. V. P. Babich, prof. L. S. Rybalko. Kharkov: View. WSNOS, 2019. 470 p.

The monograph deals with the philosophical-ontological and conceptual-methodological foundations of spiritual and intellectual upbringing and teaching of youth in the 21st century. The materials for the draft Concept of Spiritual-Intellectual Upbringing and Teaching of Youth «DIVO-21» of the World Scientific Noosphere-Ontological Society are presented.

The issues of spiritual and intellectual upbringing and teaching of youth in historical, pedagogical and psychological aspects are covered. The practical importance of developing the spiritual and intellectual potential of the subjects of the educational process is emphasized.

It is designed for scientists, educators, higher education graduates, methodologists, managers, the community, parents.

Субкультура релігійних вірувань дітей як духовна інтенція аксіопсихологічного потенціалу особистості. <i>В. Сіткара</i>	332
Духовно-інтелектуальне виховання школярів Харківської гімназії № 89. <i>А. В. Жозе да Коста</i>	339
Забезпечення духовного розвитку молодших школярів з особливими освітніми потребами. <i>Ю. Д. Бойчук, О. С. Казачінер, О. В. Мірошніченко, Н. В. Науменко</i>	343
Інклюзивне навчання у системі освіти України: теорія і практика. <i>Т. М. Собченко, Н. М. Смолянчук</i> ...	348
Шляхи формування культури миру і толерантності у дітей в закладах загальної середньої освіти в умовах військового конфлікту в Україні. <i>І. М. Трубавіна</i>	352
Етика ненасильства в національній педагогічній спадщині та сьогоденні. <i>О. Кікінежди, І. Шульга</i>	356
Розвиток ідей педагогіки миру в освітньому військовому середовищі. <i>О. Г. Марченко</i>	360
Формування інтелектуальної складової готовності правоохоронців до професійної самореалізації на засадах педагогіки миру і толерантності. <i>С. О. Іщенко, О. В. Загребельний</i>	364
Вплив занять спортом на інтелектуальний розвиток спортсменів. <i>А. А. Голенков, А. С. Гонтар</i>	368
Бойове мистецтво як засіб духовного і фізичного виховання молоді. <i>Л. С. Рибалко, Д. С. Іванов</i>	372
Сучасні проблеми в професійній підготовці майбутніх медиків. <i>Ю. С. Ілясова</i>	376
Духовно-інтелектуальний розвиток майбутніх лікарів під час спілкування в студентському середовищі закладу вищої медичної освіти. <i>Л. В. Фоміна</i>	379
Інтелектуальне навчання і виховання майбутніх іноземних лікарів новітніми засобами педагогічної майстерності. <i>М. Ю. Котелюх</i>	383
Духовно-інтелектуальне виховання майбутніх іноземних лікарів у закладах вищої медичної освіти як основа міжкультурних відносин. <i>Л. О. Гененко</i>	387
Теоретичні основи формування креативності майбутніх менеджерів. <i>Н. Добровольська</i>	390
Модель формування управлінської компетентності майбутніх економістів. <i>К. В. Копняк</i>	396
Розвиток інтелектуальної комунікації в учнівській та студентській молоді ХХІ століття. <i>Ф. Я. Майнаєв, О. І. Майнаєва</i>	402
Духовно-моральні константи у контексті спілкування студентів у соціальних мережах. <i>В. В. Ворожбіт-Горбатюк</i>	406
Духовные ценности человека информационного общества в медиа-стратегии высшего технического образования. <i>Я. Н. Кунденко</i>	412
Роль медіа у формуванні ідентичностей сучасної молоді: теоретико-методологічний та практичний аспекти. <i>Я. С. Фруктова</i>	415
Формування медійно-інформаційної грамотності особистості як запорука її духовного розвитку. <i>О. Городецька</i>	419
Інтелектуальне навчання майбутніх лікарів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. <i>Н. А. Іванькова, О. А. Рижов</i>	423
Використання ІКТ під час проектної діяльності майбутніх учителів початкової школи. <i>Б. В. Павлюк</i>	427
Особливості застосування веб-технологій в процесі підготовки майбутніх учителів. <i>А. І. Крижановський</i>	431
Формування інтелектуальних умінь засобами веб-сервісу Trello. <i>О. Г. Кіріленко, Г. О. Труш</i>	436
Практична значущість цифрових технологій для інтелектуального розвитку майбутніх лікарів-стоматологів. <i>Ю. С. Славінська</i>	439
Діагностика сформованості цифрової компетентності в процесі інтелектуального розвитку студентів. <i>О. О. Наливайко</i>	443
Застосування змішаного навчання в процесі підготовки майбутніх учителів. <i>Л. С. Шевченко</i>	447
Електронні освітні ресурси як засіб дистанційного навчання осіб з особливими потребами. <i>В. Уманець</i>	454
Ноосферное образование и две анкеты «Международного ноосферного центра Вернадского» — анкета «Цветок жизни» для изучения социальной адаптации и пространственного мышления и анкета «Здоровье ученика» для оперативного исследования состояния ученика немедицинским персоналом. <i>И. А. Фарафонова</i>	462
Алфавітний перелік авторів монографії	468

було вибрано: проміжні результати вирішення індивідуальних завдань студентів, активність кожного студента у проекті відповідно до його індивідуальних можливостей; регулярність виконання завдання; колективний характер прийнятих рішень; характер спілкування і взаємодопомоги, взаємодоповнюваність учасників проекту; залучення знань з інших областей; доказовість прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки; уміння відповідати на запитання опонентів; лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи.

Використання веб-сервісу Trello для керування груповим проектом дозволило: підвищити об'єктивність проміжної і підсумкової оцінок як індивідуальної роботи студента, так і групи в цілому; оперативно виявляти проблеми на всіх етапах реалізації проекту; раціонально використовувати ресурси; уникати «авралів» і виконувати завдання в строк; організувати постійний зворотний зв'язок між усіма членами групи і викладачем.

У професійній підготовці майбутніх розробників ПЗ у межах навчальної дисципліни «Основи організації спільної роботи в ІТ» метод групового проектування з використанням веб-сервісу Trello для керування проектом дозволив вирішити одночасно два блоки завдань. Завдання першого блока дозволяють розв'язувати низку педагогічних завдань: формування навичок розумової праці, узагальнення інтелектуальних умінь, формування результатів і висновків, оволодіння писемним мовленням, оволодіння навичками, пов'язаними з колективним розробленням ПЗ. Завдання другого блока пов'язані зі змістом навчальної дисципліни: вивчення основних теоретичних положень про сукупність виникаючих в групах розробників програмного забезпечення процесів і явищ, які зачіпають групову динаміку; формування навичок ефективної усної та письмової комунікації як в міжособистісному, так і груповому спілкуванні під час розроблення програмного забезпечення. Участь у груповому проекті стимулювало студентів до самостійного визначення параметрів навчання, пошуку знань і формування умінь, навичок, якостей. Використання веб-сервісу Trello для керування груповим проектом дозволило: організувати і координувати роботу студентів у проекті, оцінити внесок кожного члена групи, отримати кожному студенту повний і різнобічний досвід проектної діяльності на всіх етапах проекту. До основних проблем реалізації групового проекту можна віднести велику трудомісткість розроблення загальних вимог до проекту і складання системи оцінювання індивідуальної роботи студентів у групі, а також міждисциплінарний характер проекту, що потребує інтеграції вузькопрофесійних, інженерних і гуманітарних, соціальних знань.

Література

1. SE (2014) "Curriculum Guidelines for Undergraduate Degree Programs in Software Engineering". URL: <http://www.acm.org/binaries/content/assets/education/se2014.pdf>.
2. Эд. Йордан, Кадровые стратегии «смертельных проектов» // Открытые системы. 2008. № 7, с. 49
3. B. Lakhanpal, "Understanding the factors influencing the performance of software development groups: An exploratory group-level analysis" // Information and Software Technology, August, 1993. Vol. 35, no. 8, P. 468–473.
4. J. Spolsky, "Trello Is A Simple Workflow And List Manager For Groups". URL: <https://techcrunch.com/2011/09/13/joel-spolskys-trello-is-a-simple-workflow-and-list-manager-for-groups>.

ПРАКТИЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ

Ю. С. Славінська

аспірантка кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди

Сьогодні цифрові технології стали базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей та, відповідно, основою отримання конкурентних переваг на освітньому ринку. Відбувається «цифровий перехід» від свого роду «аналогових» систем і процесів індустріальної економіки та інформаційного суспільства до «цифрової» економіки та «цифрового» суспільства. Рушійною силою цифрової економіки є людський капітал — тобто знання, таланти, навички, вміння, досвід, інтелект людей.

З метою інтеграції у світові процеси у 2016 році Кабінет Міністрів України презентував проект «Цифровий порядок денний України до 2020 року» («Digital Agenda for Ukraine 2020»), а 17 січня 2018 року на засіданні Уряду було схвалено Концепцію та План дій розвитку цифрової економіки в Україні до 2020 року. Документ визначає ключові політики, першочергові сфери, ініціативи та проекти «цифровізації» України на найближчі 3 роки: розвиток цифрової інфраструктури — широкосмуговий інтернет має бути по всій території України; цифровізація освітніх процесів і стимулювання цифрових трансформацій у системі освіти, медицині, екології, безготівковій економіці, інфраструктурі, громадській безпеці, на транспорті тощо [1].

Стрімке розповсюдження «цифрових» технологій робить цифрові навички тих, хто навчається, ключовими серед інших навичок. Уміння працювати із «цифровими» технологіями поступово стає постійним і необхідним для майбутніх фахівців, у тому числі лікарів-стоматологів. Завданням медичної стоматологічної освіти є підготовка фахівця, здатного розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері стоматології та охорони здоров'я або у процесі навчання та виконувати професійну діяльність лікаря-стоматолога [2].

Життя та здоров'я пацієнта мають бути основними людськими та професійними цінностями майбутнього лікаря-стоматолога. Якісна медична допомога неможлива без зміни культурної парадигми та створення нового професійного середовища на базі нових інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ).

Динамічний розвиток ІКТ, впровадження концепції навчання «протягом життя», орієнтація на використання мобільних пристроїв у навчальній та професійній діяльності змінюють інформаційний простір закладів вищої освіти (ЗВО). З огляду на це використання ІКТ у закладах вищої медичної освіти (ЗВМО), зокрема на факультетах стоматології, є важливою складовою успішного навчання студентів, їх інтелектуального розвитку.

Розвиток ІКТ та їх використання в освітніх методиках на сучасному етапі розвитку суспільства розглядають такі зарубіжні і вітчизняні науковці, як: В. Биков (мобільно орієнтоване середовище, відкрита освіта), Р. Гуревич (сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання), М. Кадемія, М. Козяр, Н. Кройг, С. Сисоева, О. Спірін, Є. Полат (інтеграція сучасних освітніх та ІКТ та їх вплив на формування професійних компетенцій, підготовку фахівців з новим типом мислення), В. Поляков (формування інформаційного освітнього середовища). Питання формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх лікарів досліджувалося науковцями А. Добровольською (концептуальна модель формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки), С. Мисловською (основні напрями використання ІКТ у медичній освіті), Л. Войтенко, Н. Лобач, Г. Мороховець, М. Мруга, У. Васишиним (методологічні аспекти формування інформаційної культури як необхідної умови формування компетентності лікаря-інтерна) та іншими.

Незважаючи на посилену увагу науковців до проблеми використання ІКТ у професійній підготовці фахівців, залишається низка важливих для теорії й практики професійної освіти питань.

Метою цієї статті є висвітлення практичної значущості цифрових технологій для інтелектуального розвитку майбутніх лікарів-стоматологів.

У стандарті вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія» в галузі знань «Охорона здоров'я» перелічені загальні компетентності майбутнього лікаря-стоматолога: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність застосовувати знання у практичній діяльності, навички використання ІКТ, здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел, здатність до адаптації та дії в новій ситуації, вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність бути критичним і самокритичним, здатність працювати в команді. Особливе місце серед перелічених компетентностей посідають інформаційні та комунікаційні технології. ІКТ сьогодні є засобом розвитку інтелектуальних і творчих здібностей студентів, являють собою потужний інструмент мотивації і розвитку особистості тих, хто навчається.

Одним з видів навчальної діяльності у ЗВМО є лекція, яка спрямована на первинне оволодіння знаннями. Лекція забезпечує теоретичну основу навчання, розвиває інтерес до навчальної діяльності і конкретної навчальної дисципліни, формує у студентів орієнтири для самостійної роботи над курсом. Застосування викладачами мультимедійних лекцій для викладення теоретичного матеріалу дозволяє змінити способи передачі навчального матеріалу, які традиційно здійснюються під час лекції. У мультимедійних лекціях крім статистичних слайдів, на яких подано різні форми демонстрації (текст, фотографії, схеми, рисунки тощо) додаються фрагменти відеофільмів, які включають, наприклад, клінічні випадки, практичну демонстрацію опрацювання дії на фантомі з докладними покроковими коментарями, стоматологічні операції та інше. Фактичний матеріал мультимедійної лекції складається із досягнень і досвіду світової, вітчизняної медицини, особистого досвіду лектора, кафедри і базового лікувального закладу та включає різноманітні джерела інформації і бази даних: електронні журнали зі стоматології, архіви наукових конференцій, медичні бази даних досліджень, обговорення клінічних випадків, довідкових баз з лікарських препаратів, знайомство з діагностичною і терапевтичною інформацією та новітнім стоматологічним обладнанням тощо.

Студенти крім аудиторних лекцій мають можливість самостійно вивчати матеріал з теми, використовуючи відео-лекції, які розміщені на професійних стоматологічних порталах та на YouTube у мережі Інтернет. Так, на українському навчальному порталі «Навчальний центр Апполонія» подано велику кількість відео-лекцій провідних стоматологів України, а саме: Станіслава Гераніна «Філософія ендодонтичного лікування» з відео-демонстраціями всіх етапів ендодонтичного лікування, майстер-класи кращих стоматологів України, клінічний курс з художньої реставрації зубів, інтенсивний фантомний тренінг про білу естетику в реставрації зубів тощо [3]. У такому випадку, крім підвищення наочності мультимедійна лекція сприяє створенню

такої емоційної атмосфери, яка пробуджує у студентів інтерес до об'єкта вивчення, заохочує процес пізнання, створюючи належні умови підвищення ефективності розумової діяльності студентів і формування професійних умінь і навичок.

Особливістю викладання дисциплін для студентів-стоматологів є наявність великої кількості практичних навичок, як клінічних, так і лабораторних (технічних), які мають бути опрацьовані на практичних заняттях для кращого сприйняття матеріалу. Тому на практичних заняттях широко впроваджуються різноманітні моделі, муляжі, тренажери, віртуальні симулятори та інші технічні засоби навчання, які дозволяють тією чи іншою мірою достовірності моделювати процеси, ситуації та інші аспекти професійної діяльності медичних працівників: планування лікування зубів, моделювання форми зуба, діагностика захворювань зуба по фото, рентгеновським знімкам, відео тощо.

Максимальну наближеність до реальних умов роботи лікаря з абсолютною безпекою для здоров'я пацієнта можна відтворити за допомогою спеціальних тренажерів-симуляторів у вигляді робочого місця лікаря-стоматолога, які мають робочий блок, що імітує стоматологічну установку та дозволяє підключати модель голови для проведення опрацювання клінічних навичок, зокрема препарування зубів та ін. Ці тренажери-симулятори зазвичай мають комп'ютерне оснащення та можливість запису, що дозволяє проводити роботу над помилками і повторювати клінічні етапи до досягнення успіху та формування професійних навичок.

Одним із перспективних напрямків вирішення практичних завдань в стоматології є застосування методів комп'ютерного моделювання, CAD/CAM технології та комп'ютерної навігації, наприклад при проведенні реконструктивно-відновних втручань на щелепнолицевій ділянці. Комп'ютерне моделювання в щелепнолицевій хірургії базується на дослідженні віртуальних тривимірних моделей кісток і м'яких тканин, побудованих за даними спіральної або конусної комп'ютерної томографії (КТ) з високою роздільною здатністю. Сучасні програмні комплекси для аналізу томографічних зображень дозволяють візуалізувати внутрішні анатомічні структури, оцінити їх розміри і взаємне розташування, детально вивчити їх морфологічні особливості та навіть деякі фізіологічні характеристики. Важливо зазначити, що отримані зображення (віртуальні моделі) мають дуже високий ступінь роздільної здатності і дозволяють диференціювати тканини із мінімальними структурними відмінностями, вивчати як кісткові, так і м'які тканинні структури, а також є основою для впровадження сучасних систем автоматизованого проектування (CAD/CAM технологія) у клінічну практику [4]. При такому навчанні студенту надається можливість не тільки опрацьовувати навички, допускати і виправляти помилки, але й аналізувати ситуацію і робити висновки. Нині найбільшою проблемою при викладанні клінічної дисципліни є відсутність в клініці індивідуальної забезпеченості студентів тематичними пацієнтами. Тож такі тренажери-симулятори дозволяють планувати навчальний процес незалежно від наявності або відсутності пацієнтів на занятті [5]. До переваг симуляційного тренінгу належать:

- клінічний досвід у віртуальному середовищі без ризику для пацієнта;
- знижений стрес під час перших самостійних маніпуляцій;
- необмежена кількість повторів для опрацювань навичок;
- опрацювання дій при рідкісних патологіях та таких, що загрожують життю;
- частину функцій викладача бере на себе віртуальний тренажер;
- розвиток як індивідуальних умінь і навичок, так і здатності командної взаємодії;
- об'єктивне оцінювання досягнутого рівня майстерності [6].

На основі сучасних інформаційних технологій створюються системи дистанційного навчання (Moodle, Claronline, ATutor, SharePointLMS, Live@EDU та ін.). Студент отримує персональний доступ до такої системи, який забезпечує йому можливість користуватися у будь-який зручний для нього час поданими і розміщеними навчальними матеріалами у різних форматах (текст, аудіо, відео, посилання на навчальні ресурси, комп'ютерні тести). Водночас він отримує сервіси для комунікації (чат, форум, глосарій) з іншими студентами, викладачами, фахівцями-стоматологами. Використання дистанційних навчальних курсів дозволяє викладачеві: стандартизувати навчальний контент, організувати та управляти навчально-пізнавальною діяльністю студентів, індивідуалізувати навчання; студентам дає можливість: звертатися до багатьох джерел навчальної інформації, займатися у зручний для них час, зручному місці й темпі, витратити більше зусиль і часу на складні та важливі для нього теми з метою поглибленого опрацювання, збільшувати його творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, уміння володіти ІКТ і самостійно приймати відповідальні рішення.

Популярним, доступним та ефективним способом отримання доступу до навчання у найкращих світових ЗВО є масові он-лайн курси (Massive open online courses — MOOC). На сьогоднішній день є безліч платформ MOOC: www.futurelearn.com, www.edx.org, www.novoed.com, www.coursera.org тощо, серед яких є і український аналог — www.prometheus.org.ua. Доступ до матеріалів курсу в більшості платформ є безкоштовним. Після запису на курс можна прослухати всі лекції, попрактикуватись у виконанні певних завдань та за додаткову оплату

отримати сертифікат про свої здобутки та підвищити престиж свого резюме. У широкому переліку курсів, що запускаються мало не щодня, можна знайти ті, що відповідають тематиці різних галузей медицини — від теоретичних дисциплін (анатомія, фізіологія, гістологія, громадське здоров'я) до різних практичних напрямків (анестезіологія, невідкладні стани, психіатрія тощо). Таким чином, он-лайн курси — це не тільки можливість поглибити свої знання та покращити свою професійну майстерність, гарний інструмент комунікації з фахівцями різних галузей в усьому світі, це також перспективний шлях розвитку та осучаснення медичної освіти.

З метою наближення змісту та рівня української медичної додипломної та післядипломної освіти до міжнародних стандартів підготовки лікарів було вирішено включити американські комп'ютерні тести щодо оцінювання студентів та інтернів.

Проведення такого оцінювання дозволяє виявити та озвучити проблеми, наявні в навчальних програмах ЗВО, і, відповідно, змінити або покращити освітню програму підготовки з урахуванням міжнародних вимог та проаналізованих проблемних моментів. Тести мають стоматологічну спрямованість, допомагають розвинути клінічне мислення і застосувати отримані знання з гістології, цитології, ембріології в практичній діяльності лікаря-стоматолога.

Міжнародний досвід показує, що одним із кращих і перспективних способів підвищення рівня медичного обслуговування, розширення можливостей щодо доступності та якості медичних послуг населенню є впровадження телемедицини. До телемедичних послуг належать дистанційні медичні консультації, консилиуми, контроль фізіологічних параметрів організму пацієнта, проведення діагностичних і лікувальних маніпуляцій, обмін результатами обстеження пацієнта, інші медичні послуги, а також медичні відео-конференції, відео семінари, відео-лекції, що здійснюються у вигляді обміну електронними повідомленнями з використанням телекомунікацій. Це дає підстави говорити про необхідність широкого застосування сучасних мережевих технологій у навчально-виховному процесі закладів медичної освіти.

Мережеві технології особливо важливі, оскільки вони уможливають безпрецедентне різноманіття нових і «відкритих» форматів для поширення інформації. Інформація стає головним джерелом конкурентоспроможності сучасного лікаря-стоматолога (стоматологічні журнали, конгреси, симпозіуми, конференції, форуми, виставки, салони, майстер-класи, курси, семінари, лекції та інші стоматологічні заходи, блоги, вікі). Збір, опис, зберігання та оброблення мережевих даних дозволяє отримувати цінну інформацію для використання в навчальному процесі та професійній діяльності. Уміння працювати з інформацією та її аналізувати — це можливість першим отримувати цінні професійні «інсайти», тобто бути більш конкурентоспроможним.

Лікарі-стоматологи для навчання, обміну досвідом, постановки діагнозу або проведення консультацій використовують відео-конференції (синхронні та асинхронні). У межах навчального процесу доцільно використовувати вебінари або веб-семінари — on-line заходи, що проходять у мережі Інтернет, в процесі якого кожен учасник може перебувати на своєму робочому місці за комп'ютером. Вебінари дозволяють проводити онлайн-презентації, зустрічі, тренінги, синхронно переглядати сайти, відео-файли і зображення, спільно працювати з документами і додатками (Word, Excel). У вебінарі можуть брати участь від одного до декількох сотень студентів (та інших учасників), з них один або кілька виступають в ролі ведучих вебінару. Вебінари можуть бути спільними і містити в себе сеанси голосувань і опитувань, що забезпечує повну взаємодію між студентами і ведучим. Використання вебінару у навчальному процесі дозволяє студентам розвивати та освоювати нові знання й уміння; спілкуватися з викладачем або з професійними фахівцями; обговорювати проблемні питання у режимі реального часу у групі студентів; показувати на екрані різні форми демонстрації додаткового матеріалу; знімати психологічні бар'єри, пов'язані з публічністю процесу навчання, сприяти глибокому зануренню у процес навчання, досягненню ефективних результатів, а також не прив'язують учасників вебінару до певних часових рамок.

Велику роль на шляху реформування, а саме щодо регулювання розвитку стоматологічної галузі, відіграють професійні віртуальні об'єднання лікарів-стоматологів. Вони дуже популярні у мережі Інтернет і є авторитетними джерелами для професійного розвитку як студентів, так і професійних лікарів-стоматологів. Основні завдання професійних об'єднань — підтримувати один одного у професійній діяльності та створювати комфортні умови праці для кожного лікаря-стоматолога. Всі об'єднання мають свої інформаційні ресурси у мережі Інтернет: веб-сайти, сторінки у соціальних мережах (Telegram, FaceBook, LinkedIn, MySpace), веб-сервіс Instagram, професійні блоги стоматологів та інші. Використання мережевих ресурсів професійних віртуальних об'єднань лікарів-стоматологів сприяє появі нових можливостей для пізнання, таким чином збільшуючи потенціал студентів, здатних самореалізуватися.

Уведення інформаційних технологій у повсякденну практику лікарів-стоматологів приводить до корінних змін в організації їх праці. Для повсякденної роботи лікаря-стоматолога та медичного персоналу, контролю якості медичної допомоги, аналізу поточної лікувально-профілактичної роботи, обліку пацієнтів, моніторингу показників стану здоров'я пацієнтів у стоматологічних поліклініках впроваджуються медичні інформаційні системи. Ці системи зберігають, обробляють і керують великою кількістю різних даних. Зростаюча доступ-

ність електронних даних дає студентам-стоматологам і практикуючим лікарям більш широкі можливості для повторного використання клінічних даних для досліджень і підвищення якості лікування пацієнтів.

Аналіз практичної значущості цифрових технологій для інтелектуального розвитку майбутніх лікарів-стоматологів показав, що одна з основних тенденцій, яка визначає сучасного лікаря-стоматолога, пов'язана з цифровізацією, технологізацією практичної медицини та медичної науки. У стоматологічній вищій освіті ІКТ використовуються у навчанні, викладанні, самостійній роботі студентів-стоматологів. Використання ІКТ у освітньому процесі дозволяє змінювати характер навчальної діяльності студентів-стоматологів, урізноманітнювати, активізувати їх самостійну роботу, підвищувати інтерес до їх використання, формувати навички професійного (клінічного) мислення, інтелектуальну готовність сприймати аналізовані проблеми, навички самостійно поповнювати свої знання і професійно розвиватися.

Таким чином, підвищення якості підготовки студентів для успішної професійної діяльності в умовах європейської конкуренції неможливе без створення сучасної матеріально-технічної та науково-дослідної бази на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Література

1. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0B8Oa6Q2zKDSN2Q2MnNJd1NXa0U/> (дата звернення 22.10.2019).
2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/221-stomatologiya-magistr.pdf> (дата звернення 22.10.2019).
3. Навчальний центр Аполонія. URL: <https://www.radlinsky.com.ua/> (дата звернення 22.10.2019).
4. Computer-aided design and manufacturing and rapid prototyped nanoscale hydroxyapatite/polyamide (n-HA/PA) construction for condylar defect caused by mandibular angle ostectomy / J. Li, Y. Hsu, E. Luo et al. // J. Aesthetic Plast. Surg, 2011 Aug. Vol. 35 (4). P. 636–640.
5. Артющенко В. В., Семченко С. С. Симуляційне навчання в медицині: міжнародний та вітчизняний досвід // Одеський медичний журнал. 2015. № 6. С. 67–74.
6. Лісовий В. М., Капустник В. А. та ін. Загальні проблеми та перспективи застосування симуляційних методів освіти. Симуляційне навчання в системі підготовки медичних кадрів : матеріали навч.-метод. конф., присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ. Харків : ХНМУ, 2016. 188 с.

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

О. О. Наливайко

к. пед. н, доцент кафедри педагогіки, заступник декана за наукової роботи факультету психології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Стрімкий розвиток суспільних відносин, який інспірується впровадженням цифрових технологій у всі ланки життя людини, висуває принципово нові вимоги до підготовки майбутніх професіоналів. У такій ситуації особливого значення набувають навички та уміння роботи в цифровому просторі. Відповідно людина, яка хоче займати чільне місце у суспільних відносинах майбутнього повинна оволодіти цифровою компетентністю. Саме тому перед системою вищої освіти України постає нагальне завдання у підготовці студентів до сучасних умов, тобто майбутній фахівець повинен оволодіти сучасними цифровими навичками задля успішного влаштування на майбутню роботу.

Дослідженням питань, пов'язаних з цифровою компетентністю здобувачів освіти, вивченням її специфіки та особливостей займаються як зарубіжні, так і вітчизняні науковці: Ferrari A. [5], R. Vuorikari, Y. Punie, S. Carretero [9], О. Буйницька [3], О. Жерновникова [10], О. Наливайко [1; 2] та інші.

Тенденції розвитку людського суспільства показують, що існування сучасної людини вже важко уявити без використання цифрових пристроїв як у повсякденному, так і у професійному житті. Зазначимо, що для оволодіння різними електронними засобами (комп'ютер, смартфон, гаджети тощо) потрібні відповідні знання та уміння, які трансформуються в цифрову компетентність людини. У контексті питання, яке розглядається, можна звернутися до «Рамки цифрової компетентності для громадян» (DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens), де чітко визначені компоненти цифрової компетентності громадян: інформація та цифрові дані; комунікація та співпраця; створення цифрового контенту; безпека у цифровому просторі; вирішення проблем, які виникають у цифрових середовищах [9].

Важливо зазначити, що цифрова компетентність сьогодні прямо корелює з інтелектом людини, тому що більшість процесів переводиться у цифровий простір. Без розвитку інтелектуальних та пізнавальних здібнос-